

"Tako je, seveda pa z beneficirano delovno dobo, ki so jo zdaj ukinili. Žal."

Edi Dežman: "Hodim na čisto vse predstave, natančno gledam mlade kolege in dovezetni so tudi za kritike."

Foto: Igor NAPAST

Na elitno šolo v Leningrad

Po Otrinovem obdobju v mariborskem Baletu ste se leta 1984 vpisali na dveletno višjo šolo - Leningrasko koreografsko akademsko vseučilišče, v današnjem Sankt Peterburgu.

"Potreba po nadaljnjem izobraževanju je bila neizmerna. Lahko bi poučeval na nižji baletni šoli, a stremel sem više. Šel sem na elitno šolo, dobil sem štipendijo ruske vlade. To je slovita Vaganova baletna šola. Klasični balet, karakterni in stilni plesi ter duetni ples, to so bili naši glavni predmeti. Ruska izkušnja je bila zame neprecenljiva. Obiskoval sem razred Irene Trofimove, ki je bila solistka Marijinega gledališča. Druge predmete so predavali bivši prvaki tega slovitega gledališča (zasluzni artisti ZSSR)."

To je bil čas pomanjkanja v Sovjetski zvezi?

"Bilo je res trdo, bil je čas Andropova, tik pred prihodom Gorbačova.

Železna zavesa je bila v veljavi, snemali so nas, nam sledili, nismo se smeli družiti. Bil sem sicer kot ruski državljani, imel sem dovoljenje za gibanje pet kilometrov iz Leningrada. Živel smo v internatu, v oddelku za inozemce. Bili smo iz vsega sveta, jaz pa edini Jugoslovan. Študij je bil fantastičen, življenje pa grozno - v sobi s štirimi sošolci, pohoštva ni bilo, eno toaletno pa si nas je delilo deset študentov. Hrano smo si sami kupovali. Bil je boršč na boršč. Sicer pa je bila Rusija čudovita."

Ko ste se vrnili, ste postali vodja mariborskega Baleta?

"Ko sem prišel iz Leningrada, sem imel pogodbo za pedagoško delo z mariborskim SNG, tedaj je bil upravnik Juro Kislinger. Bil sem tudi baletni mojster. Gnal sem jih, ni bilo opravičil, zobobolov ... Prevezel sem tudi vodenje baleta. Pod Otrinovim vodstvom nam je bilo plesalcem žal, da ni k nam nikoli pripeljal drugih koreografov. Bil je mnenja, da še nismo zreli za tuje koreografe, a do-

kazal sem mu, da smo bili. Že leta 1972, ko sem bil v. d. šefa baleta za eno leto, smo povabili Henrika Neubauerja, da nam je postavil Romea in Julijo z domačimi solisti. Predstava je bila velik uspeh."

Kasneje ste vi povabili v Maribor velikega Waclava Orlikovskega?

"Železno zaveso sem podrl v Mariboru, ko sem prevzel mariborski Balet. Nisem hotel biti prvi in edini. Sam sem sicer postavil Drugo suito za godala Marjana Lipovška, ko sem prišel iz Leningrada. Nisem pa zaprl mariborskega baleta, ampak ga na široko odprl, s tem ko sem povabil odlične slovenske in tuje koreografe. K nam so prišla nova znanja, novi stili, poetike. Vsak koreograf prinese kaj novega. Iz Gradca sem v Maribor pripeljal Orlikovskega, ki je pri nas tudi ostal. Postavil nam je čudovito Bahčisarajsko fontano, Hrestača, Peera Gynta. Režiral je tudi operne predstave. Takrat smo odprli tudi baletni studio, ki sta ga uspešno vodila Maja in Marin Turcu. Imeli smo veliko število otrok, ki smo jih pripravljali za oder. Pri Bahčisarajski fontani je Orlikovski zahteval 40 moških plesalcev in dogovorili smo se s karateistom Ljubom Javorškom, ki nam je dal svojo ekipo na voljo. Tedaj sem odprl baletni studio za karateiste, uspelo nam jih je v treh mesecih izobraziti v karakternih plesih. Bili so odlični, nihče ni vedel, da niso plesalci."

Vsi so me našli

Vse mogoče ste delali v svojem pedagoškem življenju?

"Na šoli sem učil od 1971. do 2004. Poučeval sem klasični balet, karakterne, stilne ples, repertoar, zlasti ruski. Do diplome sem pripeljal več generacij plesalcev, ki so danes steber mariborskega Baleta. Deloval sem kot član maturitetne komisije, v komisijah na tekmovanjih mladih baletnih plesalcev, sodeloval pri oblikovanju programa višjega stro-

Gnal sem jih, pri meni ni bilo opravičil, zobobolov

kovnega izobraževanja za baletne pedagoge. Profesor Janez Karlin me je prosil za koreografije v njegovih šolskih predstavah. Z Minko Veselič Kološa sem rad delal, je odlična plesna pedagoginja. Imel sem tudi šolo za manekene z Vlasto Hegedušič in Marjanom Podlesnikom. Pa mažoretke sem vadil v Rušah. Vsi so me našli.

Leta 1993 sem odšel v pokoj z baletom Orlikovskega Peer Gynt. Bilo je dovolj - tri desetletja gledališča, prav toliko pedagoškega dela. A ni se še končalo."

Tudi v pokoju niste mirovali? Prišel je klic iz Ljubljane? Pino in Pia Mlakar sta vam 1994. po ljubljanski premieri Don Kihota napisala: "Občudujeva vaš umetniški instinkt, ustvarjalno vero, hrabrost in prizadevnost, vse, kar je tako odredujoče poseglo v nered in bolno malodušje ljubljanskega baletnega gledališča."

"Ko sem se odločil za pokoj, so me v sezoni 1994/95 poklicali iz Ljubljane. Vedeli so, da sem strog profesionalc, zato so si me želeli. Bili so brez šefa, vse je bilo povsem razpu-

ščeno. Sam sem v baletni dvorani od plesalcev zahteval red in disciplino. Ostal sem dve sezoni. V repertoar sem dal Don Kihota, povabil Dinka Bogdaniča, takrat baletnega mojstra v Münchnu. Tomaž Rode je plesal Basila, Rosina Kovacs pa Kitri. Bila je krasna predstava, še danes govori o njej. Ansambel se je lahko naplesal. Obnovil sem Hrestača, postavili smo baletni večer Vlasta Dedoviča. Giselle smo premierno izvedli v Križankah, najprej z domačimi plesalci, potem pa sem povabil še ruska solista. Povabil sem še nizozemskega koreografa Toera van Schayka, ki je postavil Pirove ples, Himero in Orfeja."

Kako gledate na razvoj baleta skozi čas? Pri upokojevanju, koncu kariere je zdaj situacija slabša, kot je bila, ko ste se vi upokojili.

"Res je, baletni poklic je lep, a odpovedovanja je ogromno. Družina je sekundarna, zjutraj greš, zvečer prideš. Z dopoldanskih vaj sem tekel direktno na šolo, potem pa na predstavo. To sem delal trideset let, včasih nisem imela časa pojediti enega sendviča ali jabolka. Z Otrinom sva tako sama delala leta in leta, pozneje so se nama pridružile kolegice iz gledališča.

Kaj je zdaj drugače? Vse je bolj liberalno. A mariborski Balet se zelo dobro drži, ima kvaliteto. Kakšne pomanjkljivosti so že, ker plesalci včasih nočejo več vaditi. Training je zoprni, a treba je vsak dan znova imeti svoje mišice na natezalnici, vaditi skoke, odrive ... Hodim na čisto vse predstave, natančno gledam mlade kolege in zelo so do vznetni tudi za kritike. Spodbujam jih. Discipline bi moralo biti v tem poklicu več kot drugod, vse življenje."

Izpopolnjevali ste se tudi v Cannesu in poučevali v Maastrichtu.

"Tri leta zapored sem obiskoval študij baleta v Cannesu, tako da sem ob ruski Vaganovi šoli spoznal tudi francosko šolo. Ruska šola je zelo trda, vse je natančno, zabetonirano, nespremenljivo. Francozi so drugačni, v Cannesu so bili pedagogi iz vsega sveta. V Maastrichtu pa sem predajal svoje znanje mladim baletnim plesalcem in študentom igre na Toneelacademie."

Od nekdaj ste bili baletniki tudi sestavni del Opere?

"Direktor Opere mora repertoar načrtovati tako, da so vsi korpusi angažirani. Pri Borisu Švari in Stanetu Jurgcu smo imeli krasne operne predstave - Faust, Porgy in Bess, Lovci biserov, Traviata, Knevinja Čardaša ... Plesalci smo bili polno zasedeni. Odplesali smo vse mogoče."

V težjih razmerah ste delali kot danes, kajne?

"Imeli smo še staro baletno dvorano, od koder smo morali že ogreti za predstavo prečkati dvorišče do odra. Včasih v dežju, snegu, z dežniki. A časi so bili lepi."

Pa vaši baletni vzorniki?

"Seveda so bili takrat glavni Rudolf Nurejev, Erik Bruhn pa Mihail Barišnikov in Makarova, Pliseckaja, Margot Fontaine in mnogi angleški plesalci. V Ljubljani sem že kot mlad plesalec delal z znanim koreografom Sirom Antonom Dolinom, ki je postavil Giselle. Pozneje sem se pri njem izobraževal tudi v Cannesu."

Najbrž ste na odru počeli tudi kake lumparije?

"Včasih smo že kaj ušpicili; od uteži v rekvizitih do prstanov z vodo, ki smo jih nosili v Prodani nevesti, s katerimi smo špricali pevce."

Dnevi poezije in vina

Poezija za danes

Dimitris Angelis

Prevedla Jelena Isak Kres

Iz zbirke **Skoraj svetopisemske (2017)**

7a

S tisto polomljeno telo v mraku, ki diši po ognju, kajti nikoli ni bilo zares

ukročeno. Si veter, ki je zavel med moje poražene besede in jih napravil

za žitno klasje, ki smo ga pobirali, da bi jutri na mizi lahko imeli kruh. Si

priprošnja naslednjega poljuba, ki se sklicuje na spomin na prejšnjega z

očmi tistega psa, ki je neke nedelje v svojem pogledu ohranil tvoj nežni

dotik. Si skušnjava prepada in neizčrpnega vrta, prepolnega jablan in

izmuzljivih mejá pesmi. Si naelektrenost španskega avgusta, medtem ko

se nad reko spušča večer in si čez rame ogrneš rdečo jopo. Si mesto z

rahlim prščem med svojimi zlogi: moja lastna Visoka pesem.

7b

Ker obstaja prazna soba, kjer tvoje bele roke osvetlujejo moje noči. Ker

obstaja postelja, ki ima na sredini indijski šotor, kamor se lahko brez

oblek in spomina skrijeva pred vsemi; ker je na rob postelje privezan pes

in žirafa.

Ker obstaja nočna omarica, na katero lahko nasloniš svoj

neomadeževani ugled in jaz svoje odvečne roke. Ker v predalu omarice

obstaja zvezek, v katerega lahko skupaj napiševa pesem, za katero se na

koncu izkaže, da jo je pred nama napisal že nekdo drug.

No, jaz sam sem ta večni drugi in ti si moja Visoka pesem. In vsako

popoldne v tej sobi tako silovito sneži, da s sten odpadajo najine

fotografije in se privijajo druga k drugi v objem.

KAJ JE REKEL RENÉ MAGRITTE, KO SEM MU POSLAL ROKOPIS TE KNJIGE

To ni pesem. Pesem je tri kilometre stran,

zadaj za peščenimi sipinami, vendar je že na poti.

Pesem diši po rdečem in zastira obzorje.

Nad njegovimi vijugami nadaljuje svoje nočne polete

Antoine de Saint-Exupéry s svojo malo lisico.

Jesta zamrznjeno grozdje in med smehom pljuvata peške

na mečarice, ki ju spremljajo,

in na naše nič sluteče glave ob uri,

ko netopirji prižigajo noč.

Pesem je zamrznjena peška:

Zlomi ti zobe.

Raztrga ti grlo.

Toda to ni pesem.

(Pred festivalom in med njim objavljamo pesmi sodelujočih avtorjev.)